

תורת המעדנים

מבית מכון "מעדני אשר"

בענין: השבת אבידה

בפרשתן (כב, א): השב תשיבם לאחיק

המצוה דשמא עכו"ם יטלנו, באופן הנ"ל מותר כדי שלא יתבטל המצוה של השבת אבידה.

ובביאור הלכה סימן רס"ו סעיף י"ג מסופק אם מצות עשה של השבת אבידה דוחה האיסור של מוקצה ומניחו בצ"ע. ומציין להגר"א אור"ח סימן תקפ"ו ס"ק כ"ב דכתב דמצוה דוחה לאיסור מוקצה. ותמוה דבסימן תקפ"ו ס"ק כ"ב כתב שאסור לתקוע בשופר מוקצה, וי"ל דהשתמשות חמירי ואסור.

ולענין הלכה: כתב בשמירת שבת כהלכתה פרק כ"ט ס"ק כ"ח דדעת הגרש"ז אורבאך זצ"ל שאינו חייב להחזיר, דקימ"ל כל שבשלו אינו מחזיר בחבירו אינו חייב להחזיר, וכיון דמוקצה אינו מחזיר בשלו, גם בשל חבירו אינו צריך להחזיר.

מי שנאבד לו אבידה האם אסור לו להציע פרס כספי למי שימצא את האבידה?

יש לחקור מי שנאבד לו אבידה האם אסור לו להציע פרס כספי למי שימצא את האבידה דאסור לתת שכר ולקבל שכר על מצוה או דילמא מותר

הנה קימ"ל חו"מ סימן רס"ה שמחזיר אבידה אסור לו ליטול שכר, דאסור ליטול שכר על מצוה.

ובמחנה אפרים הלכות שכירות סימן ט"ז מביא מדברי הרא"ש שאפילו אם הבעלים רוצים לתת שכר אסור ליטול דהוא שכר מצוה, א"כ לפי זה מחזיר אבידה שמציעים לו פרס אסור ליטול

יש להקשות: מהא דאיתא במשנה נדרים ל"ג ע"א המודר הנאה מחבירו מחזיר לו אבידתו, מקום שנוטלין עליה שכר תיפול הנאה להקדש, משמע שאם אינו מודר הנאה מותר ליטול את השכר, וקשה הרי אסור ליטול שכר מצוה עיין בכורות כ"ט ע"א ובשלמא לפי פירוש הר"ן

מי שמצא כסף בשבת האם חייב לקיים מצות השבת אבידה?

יש לחקור מי שמצא כסף בשבת האם מותר לו לטלטלו כדי להחזירו האם אמרינן דמצוה דאורייתא של השבת אבידה דוחה לאיסור דרבנן של מוקצה או דילמא העמידו חכמים דבריהם אפילו במקום מצוה

הנה בש"ע הרב סוף הלכות מציאה סימן מ' כתב שאפילו איסור של דבריהם אסור לעבור כדי לקיים מצות השבת אבידה, כגון להגביה מעות שמצא בשבת, דאמרינן בגמ' ב"מ ל' ע"א דמותעלמת, דרשינן פעמים שאתה מתעלם.

ובשו"ת חתם סופר אור"ח סימן פ"ב נסתפק אם המצוה של השבת אבידה דוחה איסור טלטול מוקצה.

ומביא ראייה: מהא דכתב הרשב"א ומוכא אור"ח סימן ש"ז ס"ק י"ב דמותר להכריז על אבידה בשבת אפילו שאסור לטלטלה משום דהוא חפצי שמים, והשתא אי אמרת בשלמא דאסור להחזירה בשבת, א"כ הוא ליה הדיבור דבר של חול ואסור בשבת אי לאו משום דהוא ליה חפצי שמים, אבל אי ס"ד דמותר להחזירה בשבת והוא ליה מידי דדחי שבת, פשיטא דהדבור מותר וכי איצטרך לאשמעינן דמותר לומר לחבירו מל לי תינוק שלי מחר.

אבל בשו"ת משיב דבר פלישמן סימן קנ"ג תמה עליו דאפשר לדחות ראייה הנ"ל: דלעולם סובר הרשב"א דמותר לטלטל אבידה של מוקצה שמוצא בשבת, והרשב"א דמשמע מדבריו שאסור מיירי כשהמציאה בביתו של המוצא, ועל זה קאמר שמואל להכריז, אע"פ שאסור לטלטלו משום דאינו מבטל מצות השבת אבידה, אבל כשמוצא אבידה בשוק ואם לא יטלנו עכשיו אפשר דיתבטל לגמרי

מדוע אבידתו קודמת לאבידת חבירו הרי על מצות עשה צריך לבזבז עד חומש?

קימ"ל חו"מ סימן רס"ד ס"ק א' אבידתו ואבידת חבירו, אם יכול להחזיר את שתיהן חייב להחזירם, ואם לא שלו קודם.

יש להקשות: הרי קימ"ל אור"ח סימן תרנ"ז בכל מצוה חייב לתת עד חומש, ומאי שנא דבאבידה אינו חייב להפסיד אפילו פרוטה כדי להשיב לחבירו.

מתרצים אחרונים: דכאן גילתה התורה אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לכל אדם, דלגבי דבר שאין לו שיכות רק עם ממון חבירו אתה קודם, כך תירץ באמרי בינה חו"מ הלכות דינים סימן י"ט, ובשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן רל"ג, וכן בח"ג סימן ק"ו.

מדוע אין מברכים על מצות השבת אבידה?

יש להקשות: כיון דהשבת אבידה היא ככל מצות עשה, א"כ מדוע אין מברכים על זה לפני קיום מצוותה כמו שמברכין על כל מצוה קודם קיום מצוותה, כך הקשה בתמים דעים סימן קע"ט, וכן בתורה תמימה פרשת משפטים, וכן בהר צבי בפרשתו.

איכא כמה תרוצים

א. מפני שתלוי ביד אחרים, ובעל האבידה יכול לומר שאינו רוצה לקבלה, כך תירץ בתמים דעים סימן קע"ט.

אבל בהר צבי בפרשתו העיר על טעם זה: דהא כאן כיון שהיא שלו מדוע לא יטול.

ב. דהויה ספק דילמא נתייאש ואין כאן מצות עשה, כך תירץ בהר צבי בפרשתו.

אבל דחה תרוץ זה: מה דפריך בגמ' ב"מ ל' ע"א דליתי עשה של השבת אבידה וידחה לא תעשה, ואם נאמר דהויה ספק עשה, א"כ מאי פריך בגמ'?

ג. השבת אבידה היא מצוה שכליות, ועל מצות שכליות אין מברכין, כך תירץ בהר צבי בפרשתו.

ד. לשון הברכה היא וציונו, ומורה דבמצוה זו שאנו עושים אנו מוקדשים ומובדלים משאר האומות, וזה במצוה שבין אדם למקום, משא"כ במצות שבין אדם לחבירו שנהוגות גם באומות, לא שייך על זה וצונו, כך כתב בתורה תמימה פרשת משפטים כ"ד אות ל'.

ה. כיון שזקן ואינה לפי כבודו פטור מלקיים מצוה זו כבר לא תיקנו ברכה כלל על זה, כך תירץ בשו"ת באר עושק סימן ק"ג.

אבל בשו"ת שדה הארץ אור"ח סימן י"א תמה עליו: דהא מ"מ עכשיו חייב.

זקן ואינה לפי כבודו שרוצה להחמיר על עצמו להשיב אבידה האם מותר?

איתא בגמ' ב"מ ל' ע"א והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינה לפי כבודו שפטור מלקיים מצות השבת אבידה.

נחלקו הראשונים: אם רוצה הזקן להחמיר על עצמו לפני משורת הדין אם מותר.

שיטת הרא"ש בבא מציעא פ"ב ס"י כ"א שבמקום שהזקן פטור אסור לו להחמיר ולזלזל בכבוד התורה, והיינו משום שאף שת"ח שמחל על כבודו, כבודו מחול, אבל על בזיונו אינו יכול למחול.

ד"ה מקום דהשכר היא באופן שהמחזיר היה בטל ממלאכתו והפסיד ממון מחמת טרחה באבידה, שחייב בעל האבידה לשלם לו את הפסדו כמבואר בגמ' ב"מ ל' ע"ב אתי שפיר דלא הויה שכר מצוה, אלא לשיטת הרמב"ם בפירוש המשניות דהשכר הוא משום שהיה מנהגם לתת שכר למשיב אבידה, קשה איך מותר הרי אסור ליטול שכר על מצוה, כך הקשה התוספת יו"ט נדרים פרק ד', וכן הקשה בתפארת ישראל נדרים פרק ד' משנה.

יש שמתרץ: הואיל ובממון שייך דין הפקר בית דין, יש ביד חכמים לתקן שיתנו שכר על אבידה שהפקירו את ממונו של בעל האבידה בשיעור שכר זה, כי ראו שהיו מתעצלים להשיב אבידות, וכעין שמצינו לגבי פרוזבול גיטין ל"ז שתיקנוהו משום שראו חכמים שבני אדם באים לחטוא בשמיטת החובות, שהיו נושים בחבריהם גם חובות שעברה עליהם שנת השמיטה, ולכך תיקנו פרוזבול בכדי להצילם מחטא זה, כך גם תיקנו באבידה שיטלו המוצאים את שכר טירחתם, בכדי שלא יתעצלו וימנעו מהשבה, ויעברו בכך על מצות התורה, כך תירץ בתפארת ישראל פרק ד' נדרים משנה ג'.

ולענין הלכה: פסק הגר"י זלברשטיין בספרו עלינו לשבח בראשית סימן ס"ה שאסור ליטול פרס בעבור השבת אבידה.

ובשו"ת תשובות והנהגות חלק ג' סימן תס"א נשאל על מה סמכו העולם ליטול פרסים על השבת אבידה, ותירץ הואיל ומן הדין די שיודיע לו שמצא אבידה ואין צריך להביא את זה לביתו, ועל טרחא זו נוטל את השכר.

האם יש חיוב להשיב אבידה לאיש קודם לאשה?

איתא בגמ' הוריות י"ג דאיש קודם לאשה בהשבת אבידה.

יש להקשות: על הא דאיתא בתוספתא פרק ב' דבבא מציעא דאבידת אביו ואבידת אמו, אבידת אביו קודמת, נתגרשה שניהם שווים, וקשה מדוע כשנתגרשה שניהם שוים, הא יש הלכה דבסתם איש ואשה בהשבת אבידה, האיש קודמת, א"כ מדוע כאן לא אמרינן כשנתגרשה האב קודם כיון דהוא איש, כך הקשה בחסדי דוד על התוספתא, וכן בחזון יחזקאל על התוספתא, וכן בצפנת פענח פרק ה' מהלכות תלמיד תורה, וכן בטל תורה על הירושלמי הוריות.

איכא כמה תרוצים

א. כוונת התוספתא לומר דמדין כיבוד אב אין נפק"מ בקדימה בין האב לאמא, אבל אין הכי נמי דהאב קודם לאמא, מדין שאיש קודם לאשה בהשבת אבידה, כך תירץ בחסדי דוד על התוספתא.

ב. הא דקימ"ל דאיש קודם לאשה בהשבת אבידה, מיירי בשיכול להחזיר רק לאחת מהן, והתוספתא מיירי בשיכול להחזיר שניהן, דאז אתינן עליו מצד כיבוד ועל זה אמרינן דבנתגרשה שניהם שווים, כך תירץ בחזון יחזקאל על התוספתא.

ג. הא דאיש קודם לאשה היינו בסתם בני אדם, אבל באב ואם שיש מצות כיבוד, א"כ לא מהני הא דאיש קודם לאשה, אף דמצד הכיבוד אב ואם שוים, מ"מ הא דאיש קודם לאשה אינו מכריע בחיוב הכיבוד, כך תירץ בצפנת פענח פרק ה' מהלכות תלמוד תורה.

אבל דוחה תרוץ זה: מהא דהקשה בירושלמי הוריות י"ד ע"א דמאי איצטרין הא דאבידת אביו קודמת לאביו, תיפוק ליה דאיש קודם לאשה, משמע דאף אי לא היה עדיפות בדין כיבוד באב מבאם, מ"מ האב קודם מדין איש קודם לאשה, עיין בספר הנפלא משנת המשפט מלואים לסימן קס"ד על אבידה לאחי הגאון רבי ישעיה שליט"א דברים נפלאים בענין זה.

אבל שיטת הרמב"ם פרק י"א דגזילה שאם רוצה להחמיר על עצמו לפני משורת הדין, מותר.

יש שהביאו ראייה לשיטת הרמב"ם: מהא דאיתא בגמ' כתובות ס"ז ע"ב לגבי המצוה של צדקה די מחסורו אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב ועבד לרוץ לפניו, אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד, סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין, וקשה איך היה מותר לזלזל הלל בעצמו, אלא דמכאן ראייה לשיטת הרמב"ם דהחמיר על עצמו לפני משורת הדין, כך כתב החיד"א בספרו פתח עינים.

אבל לשיטת הרא"ש דזקן ואינה לפי כבודו אסור להחמיר על עצמו, א"כ קשה איך היה מותר לזלזל בעצמו, כך הקשה החיד"א בספרו פתח עינים כתובות ס"ז ע"ב, וכן בקובץ שיעורים כתובות אות רכ"ז.

איכא כמה תרוצים

- א. אפשר שהיה במקום שלא היכרוהו לכן היה מותר דלא הויה בזיון, כך תירץ בקובץ שיעורים כתובות אות רכ"ז, וכן בספר בן יהוידע
- ב. היה מעשה זה בשעה שעדיין לא היה נשיא, וכשכבר היה עשיר בכדי שיוכל לשכור סוס, כך תירץ בהגהות יעב"ץ, קשה הא מ"מ כבר היה תלמיד חכם
- ג. הלל עשה כן כדי שהרצים לא ייקרו השער משום שיראו שנותנים לזה מקופה של צדקה, ועל כן עשה כך בחנם משום דוחקא דציבורא שממנו ילמדו אחרים ויעשו כן בחינם, כך תירץ בלקוטי חבר בן חיים.
- ד. ע"פ מה שכתב בשו"ת חות יאיר סימן ר"ה דאדם שהוא מתנהג תדיר בענוה וחסידות ומפורסם וכל העם עונים אחריו מקודש, ובכל עניניו ניכר מחסידותו לזה מותר, כי כולם יודעים שמעשיו לשם שמים, ולגביה דידיה אינו בזוי וזלזול, כך תירץ החיד"א בספרו מראית העין כתובות ס"ז ע"א.

האם יש חיוב השבת אבידה לאבידה של עכו"ם

המובטחת בבטוח יהודי?

בפרשתן כ"ב א' השב תשיבם לאחיק.

קימ"ל חו"מ סימן רס"ז ס"ק א' אבידת עכו"ם אינו חייב להחזיר שנאמר אבידת אחיק, והמחזירה הרי זה עובר עבירה.

יש לחקור מי שמצא אבידת עכו"ם ויודע שהחפץ הזה מובטח ע"י חברת ביטוח של יהודי שאם זה נאבד הם צריכים לשלם, האם יש חיוב השבת אבידה, כיון דהויה גורם הפסד לממון לישראל, הויה כאילו אבידת ישראל.

הנה בחכמת שלמה חו"מ סימן רס"ז כתב וז"ל הנה בדין אם היה ביד ישראל פקדון מיד נכרי ומצאו ישראל אם חייב להחזיר או לא, חייב להחזיר, חזינו מדבריו דכיון לישראל יש אחריות על החפץ המופקד אצלו, הויה כאבידת ישראל וחייב להשיבה, א"כ ה"ה בנידון דידן כיון דהישראל יצטרך לשלם הויה כאבידת ישראל, וחייב להחזיר.

ובחדושי רע"א בהשמות למסכת ב"מ כתב וז"ל יש לדון ראובן שהיה שומר של נכרי וקיבל עליו אחריות שמירה ונאבד החפץ, היה נראה לענ"ד שיש על המוצאו חיוב השבה אף דגוף החפץ של נכרי, מ"מ הוא מציל הישראל מן הפסד שלא יצטרך לשלם, לא מיבעי לרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי, אלא אפילו לרבנן דלא

סבירא להו דבר הגורם לממון כממון, היינו שאין זה החפץ של השומר, אבל מ"מ הוא מציל הנכסים של ראובן שלא יתחייב לשלם כך היה נראה לענ"ד בסברא בפשטות גמור, אמנם חביבי ידידי הרב מו"ה ישראל מפקפק בדבר, דמ"מ י"ל דלרבנן דר"ש הך חפץ לא מקרי אבידת אחיק וצ"ע לדינא.

ולענין הלכה נראה: דאפילו דבר הגורם לממון לאו כממון, מ"מ יש חיוב להציל ישראל מהפסד ממון, וילפינן מלא תעמוד על דם רעיק, ומכאן ילפינן דחייבים להציל ממון חברנו כשהולך לאבוד, ובחננוך מצוה רל"ז כתב שהכובש עדותו לוקה משום לא תעמוד על דם רעק, א"כ כאן דאם לא יחזיר אבידה לעכו"ם יבא הפסד ליהודי א"כ יש חיוב להחזיר החפץ ולקיים מצות השבת אבידה, עיין בפתחי חושן דיני אבידה פרק א' הערה נ"ה.

ישראל שרואה אבידה ברגל בבית הקברות האם פטור

מלקיים מצות השבת אבידה?

יש לחקור ישראל שרואה אבידה בבית הקברות ביו"ט האם יש לו חיוב להשיב את אבידה או דילמא כיון שאסור לו להיטמאות ביו"ט דחייב אדם לטהר עצמו ברגל ליכא חיוב להשיב אבידה

הנה איתא בגמ' ב"מ ל' ע"א שכהן שרואה אבידה בבית הקברות אינו חייב להשיבה, משום דכתיב "והתעלמת" דרשינן פעמים שאתה מתעלם כגון כהן בבית הקברות, ומקשה בגמ' מדוע צריך פסוק שאינו צריך להשיב, הרי מצות השבת אבידה הויה רק מצות עשה, וטומאת כהן הויה עשה ולא תעשה וקימ"ל דאין עשה דוחה, לא תעשה ועשה, ומדוע צריך פסוק מיוחד, ומתרץ הגמ' דהפסוק אתי לזקן ואינה לפי כבודו שפטור מלהשיב.

ובפני מבין בפרשת שמיני: מקשה אם נימא שכל יהודי ברגל פטור מלהשיב אבידה ברגל כשרואה אבידה בבית הקברות, א"כ מדוע לא תירצה הגמ' דמהפסוק של והתעלמת ילפינן דכל יהודי כשרואה אבידה בבית הקברות ברגל שאינו צריך להשיב את אבידה דפעמים שאתה מתעלם, דבלא המיעוט הו"א שחייב להחזיר, דעשה של השבת אבידה דוחה הלא תעשה של חייב לטהר עצמו ברגל דהויה רק לא תעשה, ומניחו בצ"ע.

מעדני אשר: נראה לפי מה שכתב בנמוקי יוסף ב"מ ל' ע"א לחד שיטה דכשמחזיר אבידה בבית הקברות לא שייך לומר כלל עשה דוחה לא תעשה, משום דקימ"ל שבת קל"ב ע"ב וכן ביצה ח' ע"ב דאין אומרים עשה דוחה לא תעשה רק כשמקיים המצוה בזמן שעובר את העבירה, ובהשבת אבידה דאינו מקיים המצוה בזמן שעובר את העבירה של טומאה, דעבירה מקיים מיד כשנכנס לבית הקברות, והמצוה מקיים רק כשמחזיר את האבידה, א"כ בודאי שאסור לו לישראל לטמאות ברגל דליכא כלל עשה דוחה לא תעשה.

מעדני אשר: עוד נראה ע"פ מה שכתב בש"ע הרב חו"מ סימן מ' שאפילו איסור של דבריהם אסור לעבור כדי לקיים מצות השבת אבידה, כגון להגביה מעות שמצא בשבת, דאמרינן בגמ' ב"מ ל' ע"א דמותעלמת, דרשינן פעמים שאתה מתעלם, וכן כתב בשו"ת חתם סופר אור"ח סימן ק' א"כ ה"ה דמצות השבת אבידה אינו דוחה האיסור של טומאת רגל.

האם מותר לדיין לדון למי שהחזיר לו אבידה?

יש לחקור האם מותר לדיין לדון בעל דין שהחזיר לו אבידה שנאבד לו או דילמא אסור דהויה שוחד כיון שהחזיר לו את האבידה.

הנה בשו"ת חלקת יעקב חושן משפט סימן א' נשאל בשנים שבאו לדין וקודם שהתחילו לטעון הביא אחד חפץ של הדיין שנאבד ממנו לקיים מצות השבת אבדה האם כשר לדונו או דילמא אסור לדונו.

והשואל רצה להתיר: עפ"י מה שכתב התומים חו"מ סימן ל"ד ס"ק י"ח דמה דמותר במודר הנאה דחמור, כל שכן דמותר לענין שוחד דקילא, וכיון דמבואר בגמ' נדרים ל"ג דמודר הנאה מחזיר לו אבדתו דמחזיר לו דבר ששיך לו, א"כ הכי נמי ליכא בזה משום שוחד דמדעם דנפשיה קמהדר ליה ומותר לדונו.

אבל בשו"ת חלקת יעקב מסיק: לפי עניות דעתי הדבר פשוט דאסור לדונו משום חומרא וחסידות, וקרוב לומר דאף גם עפ"י דינא אסור, דפשיטא דזה לא עדיף מהא דמבואר בגמ' כתובות ק"ה ע"ב רבי ישמעאל ברבי יוסי, הוה רגיל אריסיה דהוה מייתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירי, יומא חד אייתי ליה בה' בשבתא, א"ל מאי שנא האידנא א"ל דינא אית לי, ואמינא, אגב אורחי אייתי ליה למר, לא קביל מיניה, א"ל פסילנא לך לדינא, אף על גב דנתן לו דבר ששיך לו רק כיון שהקדים להביא לו פסול

לדינא, ולשיטת הרמב"ם פרק כ"ג מסנהדרין אף על פי דין פסול כמבואר בכ"מ שם ובב"י חו"מ סי' ט' ואף לשיטת התוספות שם ועוד פוסקים עכ"פ מצד חומרא וחסידות אסור, א"כ ה"ה הכא.

ודברי התומים הנ"ל נאמרים רק לענין שוחד מאוחר דלא הוי רק מדרבנן, אבל בשוחד דקודם הדין, דמדאורייתא דאקרביה ליה דעתיה והויה ליה כגופיה פשיטא דאף מידי דמותרין לענין מודר הנאה אסור לענין שוחד.

ומביא ראיה חזקה לפסק הנ"ל: דהגע בעצמך הכי יעלה על הדעת דכל הני דמותר לענין מודר הנאה, לפרוע את חובו לזון בניו ובנותיו, נדרים ל"ח ללמוד עם בניו או לשחוט לו בהמה בריאה עיין יור"ד סימן רכ"א הכי יעלה על הדעת דכל הני לא יאסרו אצל דיין משום קירוב דעת, ועיין משנה למלך פ"ה ממלוה הי"ד מסתפק אי מודר הנאה מותר לו למחול את חובו, הכי יעלה על הדעת דלגבי דיין יהיה מותר לו לפסוק אם מחל לו חוב כיון דאפילו כיסה רוק לפניו או נטל גדפא מרישיה כבר נפסל לדינא אי משום חסידות או אף גם מעיקר הדין לשיטת הרמב"ם הנ"ל.

ומסיק החלקת יעקב: וקרוב לי לומר דאף לשארי פוסקים דכל הנו רק ממידת חסידות, בהשבת אבדה דיש קירוב דעת גדול אף לדידהו על פי דין אסור לדון.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
גדול העסקנים בהשכנת שלום
הרב משה יוסף אוברלנדר שליט"א ירושלים
לעילוי נשמת אביו
הרב שלום בן הרב אליעזר ז"ל
נלב"ע י"ד אלול ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
המכבד את ה' מגרונו
הרב אהרן סמט שליט"א בית שמש
לרגל שמחת נשואי בנו
ידידינו הבה"ח המופלג בתור"ש אברהם יצחק נ"ו
עב"ג בת הרב אהרן סמט שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי
חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון אהרן שפרינגער שליט"א בית שמש
ראש כולל הר סיני
לרגל שמחת נשואי בנו
הבה"ח רפאל נ"ו מבחירי ישיבת טשרנוביל עב"ג
בת הגאון אליעזר בערקאוויץ שליט"א ראש כולל טריסק בני ברק
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי חלציו
ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו גיסי היקר
הרב חיים דוד רייך שליט"א ירושלים
לרגל שמחת הולדת בנו במז"ט
וברכת מזל טוב למו"ח
הגאון הנפלא רבי בן ציון רייך שליט"א
יד ימינו של אדמו"ר בית צאנז
ור"מ בביהמ"ד המרכזי קרית צאנז נתניה
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת
מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

לתגובות והערות: הרב אשר שוורץ - 053-3166560 - אימייל: m0533166560@gmail.com